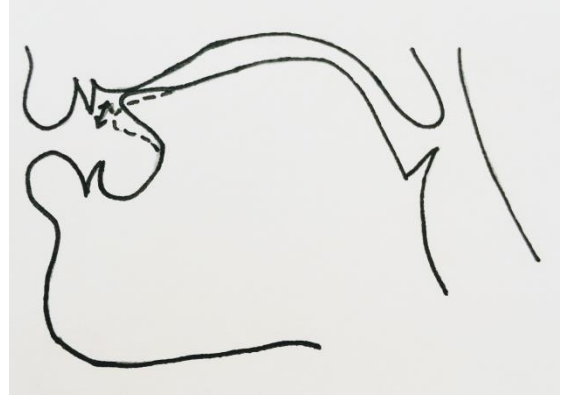

R-äänteen harjoitteluohjeet

R-äänteen muodostaminen

R ääntyy ylätuhampaiden takana, samassa paikassa kuin D-äänne. Kielen kärki lyö leveänä ja vähän kuppimaisena hammasvalliin, ja ulos virtaava ilma saa kielenkärjen tärisemään. R-äännettä tuottaessa hampaat ovat hieman raollaan.

R-äänteen perusedellytyksenä on kielen lihasten riittävä hallinta, minkä vuoksi kielen ja suun motoriikan harjoitukset ovat tärkeitä.

D on hyvä apukeino R-äänteen etsimiseen. D harjoittaa kielenkärjen liikettä R:n oikealle paikalle. Kun D-äännettä pompottelee, kieli tulee nopeaksi ja taitavaksi. Opettele ensin napakka D. Huomaa selvä ero D- ja T-äänteiden välillä. T-äänteessä kieli koskettaa ylätuhampaita, D-äänteessä kieli on taempana.

Harjoittelun vaiheet:

1. Harjoitellaan R-äänteen kuuntelemista
2. Lisätään tietoisuutta kielen liikkeistä suujumpalla
3. D-harjoituksia
4. R-täryn etsiminen ja vahvistaminen
5. R:n käyttäminen harjoittelutilanteessa
6. R:n käyttäminen spontaanissa puheessa

Yleiset harjoitteluohjeet:

Harjoituksia on hyvä tehdä päivittäin, noin 5–10 minuuttia kerrallaan. Harjoittelun tulee olla mukavaa: aikuinen ja lapsi tekevät harjoituksia yhdessä. Aikuinen näyttää oikeaa mallia. Harjoittelussa voi käyttää peiliä apuna. Se voi auttaa lasta hahmottamaan kielen oikean paikan. Aikuisen tukea ja apua tarvitaan paljon. Rohkaiseminen ja onnistumisen elämykset kannustavat lasta yrittämään. Jos lapsi innostuu asiasta, hän jaksaa harjoitella ja saavuttaa tuloksia. Vastuu harjoittelusta on aikuisella. Joitakin lapsia voi innostaa harjoittelutaulukko, johon merkitään harjoittelukerrat (ks. sivu 2).

Harjoitteluun ei saa pakottaa, eikä väsyneenä kannata harjoitella. Jos lapsi ei ole vielä kiinnostunut harjoittelusta, kannattaa asiaan palata myöhemmin. Otollisin ikä R-äänteen harjoitteluun on 5–6-vuotiaana.

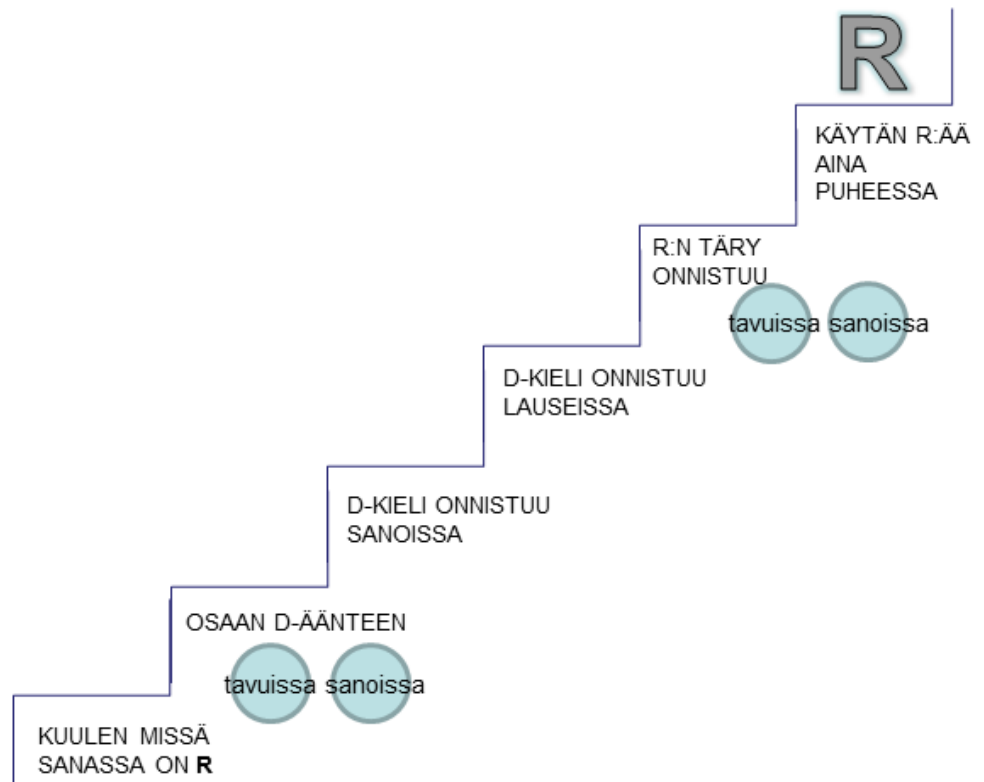
Mukavia harjoitteluhetkiä!

Harjoittelutaulukko: Väritä kuva, kun olet tehnyt päivän harjoitukset!

Maanantai	Tiistai	Keskiviikko	Torstai	Perjantai	Lauantai	Sunnuntai
						
						
						
						
						

R-portaat:

Kulje portaita pitkin
kohti R-äännettä:
voit piirtää itsesi
rappusille
oikeaan kohtaan.

1. Harjoitellaan R-äänteen kuuntelemista

R-kuunteluharjoituksia tehdään, jotta äänne tulee kuulon kautta tutuksi. Lapsi oppii kuulemaan, missä sanassa on R ja missä ei, sekä erottelemaan kuulemastaan puheesta, onko R sanottu oikein vai väärin.

Harjoitus 1.

Kuuntele, missä sanoissa kuuluu R:n ääntä. Aikuinen sanoo sanan, ja lapsi ympyröi sanan, jossa R-äänne kuuluu.

Harjoitus 2.

Aikuinen sanoo R-sanoja oikealla ja "väärällä" R-äänteellä (kurkku-R, poski-R, L-äänne, ilman R:ää. Esim. polkkana, pookkana, koi'a, koila,...). Lapsi näyttää peukulla, onko sana sanottu oikein vai väärin. Sanasta voi yrittää kuunnella myös, missä kohtaa sanaa R-äänne kuuluu (alussa, keskellä, lopussa).

rapu
 rusetti
 reppu
 koira
 tarra
 porkkana
 karkki

mikro
 kortti
 sitruuna
 korppi
 seepra
 kirja
 sormi

herne
 korva
 kurkku
 karhu
 vihreä
 persikka
 tytär

2. Lisätään tietoisuutta kielen liikkeistä suujumpalla

Sammakon kieli:

nosta kieli ylähuulen päälle,
kohti nenää
Suu jää hiukan auki!

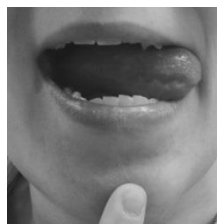
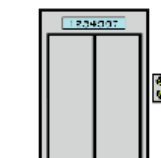
Mattorulla:

rullaa kieli ylähampaiden avulla
taitteelle

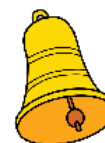
Hissi:

liikuta kieltä ylähampaiden takaa
alaihampaiden taakse: ylös – alas
Tarkista, että leuka ei liiku!

Kello:

liikuta kieltä suupielestä toiseen:
vasemmalle – oikealle
Tarkista, että leuka ei liiku!

Talon maalaus:

maalaa ”suutalon” katto (suulaki),
seinät (poskien sisäpinnat), lattiat
(suun pohja) ja oven pielet (huulet
tai hampaat)

Virtahepo:

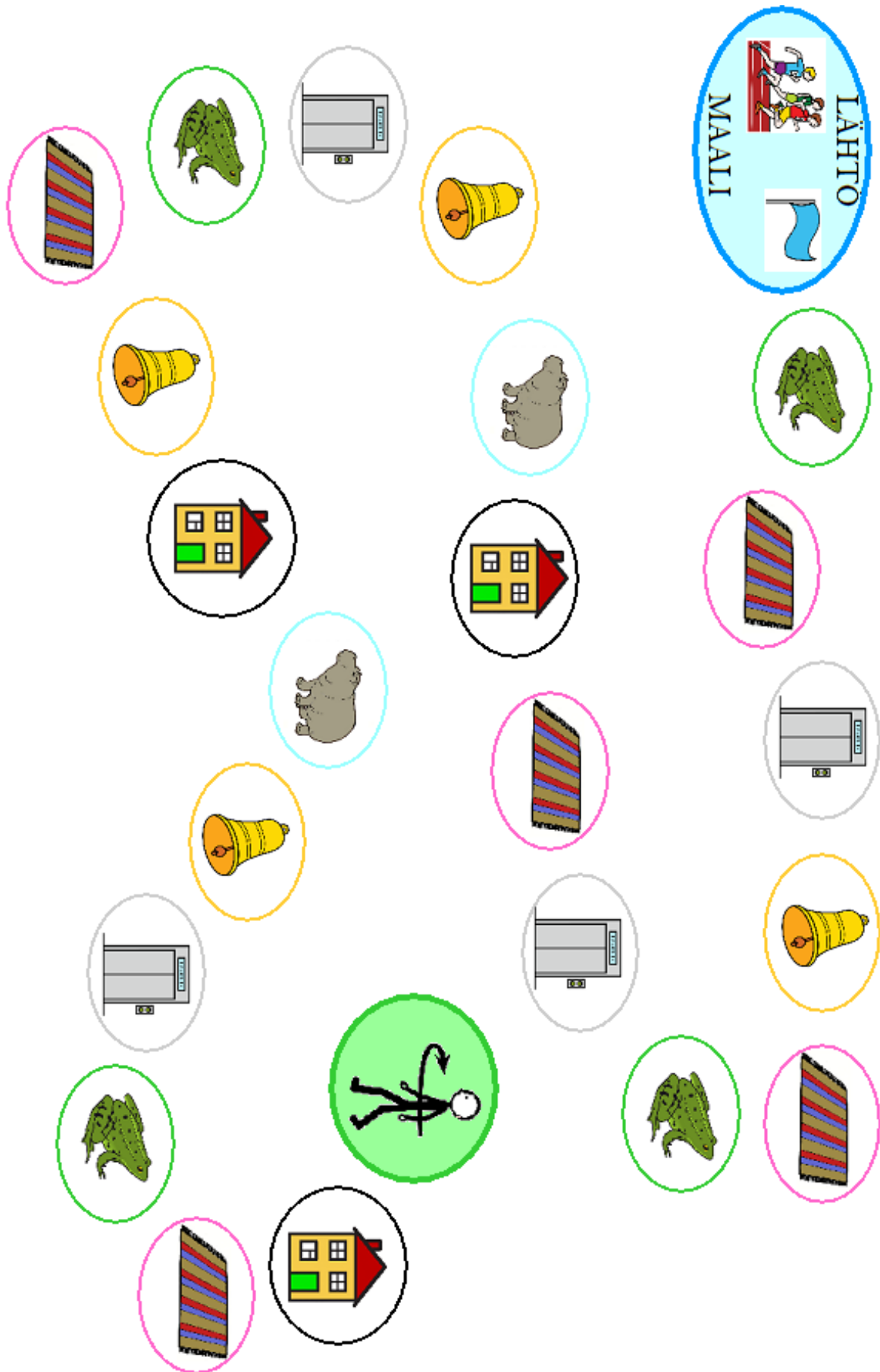
laita kieli tiukasti ylähampaiden
taakse ja auo suuta niin, että kieli
pysyy ylähampaiden takana

Purkkajumppa: Purkkaa syödessään lapsi siirtelee purkkaa suussa esim. poskesta toiseen ja suulakeen. Purkan voi myös litistää kielellä suulakea vasten ja rullata siitä purkkarullan.

Leuan ja kielen liikkeiden pitää olla eriytyneet niin, että kun kieli liikkuu, leuka pysyy paikallaan (hissi, kello), ja kun leuka liikkuu, kieli pysyy paikallaan (virtahepo).

Suujumpapaperissä tehdään ruudussa kuvanmukainen (ks. s. 4) ”kielitemppu”.

3. D-harjoituksia

R:n oikeaa ääntymispaikkaa voidaan harjoitella D:n avulla. D-harjoituksilla kieli oppii R:n täryyn tarvittavan nopean liikkeen. Napakka D on hyvä laukaisuääne R:n täryyn syntymiselle. Huomaa ero D:n ja T:n välillä.

Juokse kilpaa muurahaisena:

da da da
de de de
di di di
do do do
du du du
dy dy dy
dä dä dä
dö dö dö

Pompi pallona:

dan dan dan
den den den
din din din
don don don
dun dun dun
dyn dyn dyn
dän dän dän
dön dön dön

Marssi dinosauruksena:

ad dad daa
id did dii
ud dud duu
äd däd dää

ed ded dee
od dod doo
yd dyd dyy
öd död döö

Päristele rumpua:

pada dam pada dam
pede dem pede dem
pidi dim pidi dim
podo dom podo dom

Laukkaa hevosella:

ta datta datta daa
te dette dette dee
ti ditti ditti dii
to dotto dotto doo

Pompi trampoliinilla:

andn dn endn dn
indn dn ondn dn
undn dn ändn dn

pad dn ped dn
pid dn pod dn
pud dn päd dn

Käynnistä autoja:

dn dn dn
dn dn dn

dn dn dn
dn dn dn

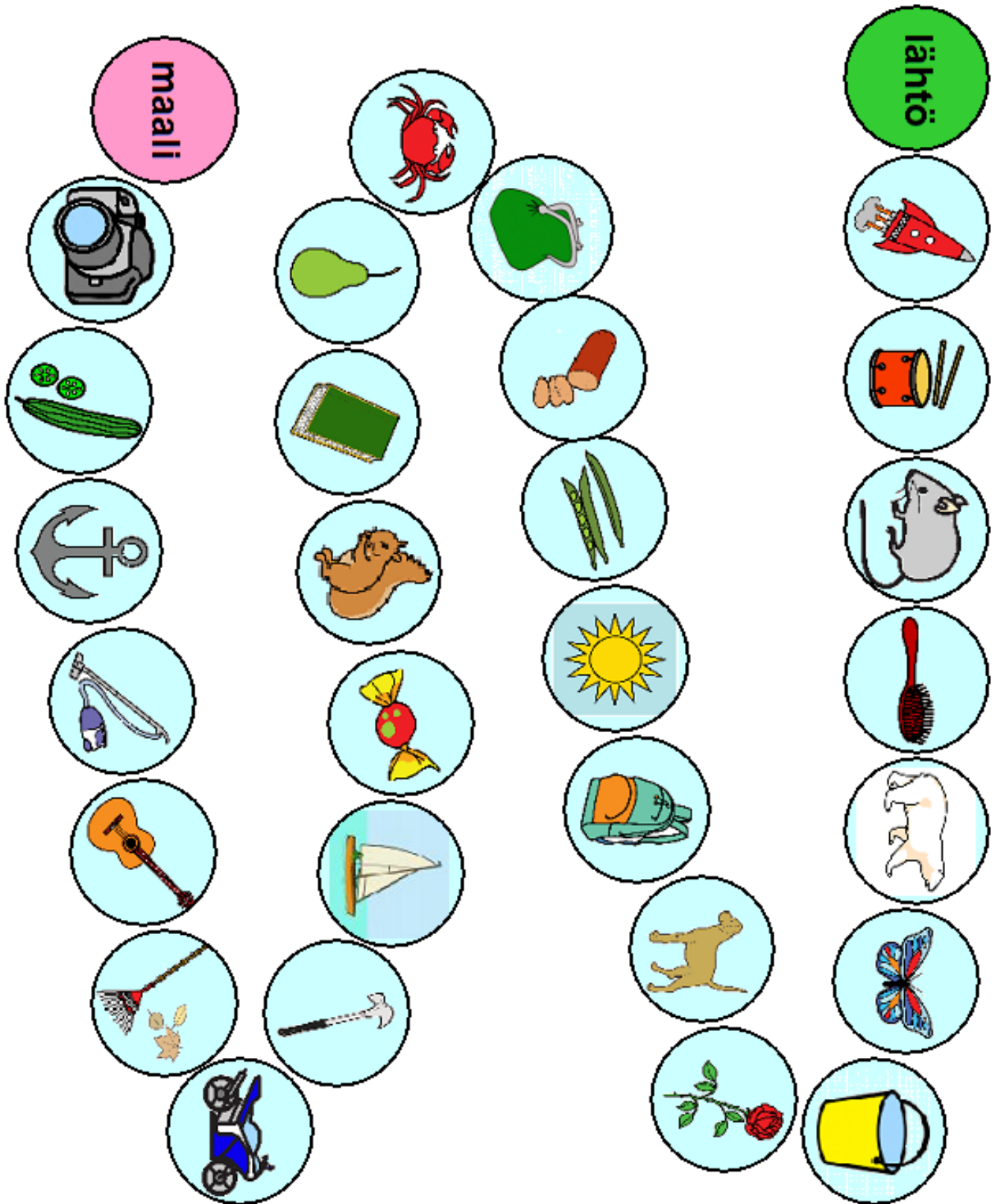
dn dn dn
dn dn dn

TARKISTA, että hampaiden väliin jää rako eikä leuka liiku, vain kieli tekee töitä.

D-kieli:

D-peli, R-peli: pelaa peliä korvaamalla R D-äänteellä (esim. Raketti = Daketti, hiiRi = hiiDi).

D-sanoja voi myös pompotella (esim. Duusu: dun dun duusu, Koida: kodo kodo koida, KuDkku: kudu kudu kudkku)

Laulele D-kielellä: Vaihda tutun laulun sanat DE DE DE -tavuiksi.

4. R-täryn etsiminen ja vahvistaminen

Painokkaissa D’N – D’N – D’N -harjoituksissa haetaan voimaa R:n tärylle (Huomaa! Ei ”den den”, vaan ”DN DN DN”).

Kun kielen kärki irtoaa täryyn, yritä saada täry kevyeksi, irtonaiseksi ja pitkäksi: D’N – D’N – DRN – DRN – DRRRRRRRRRN

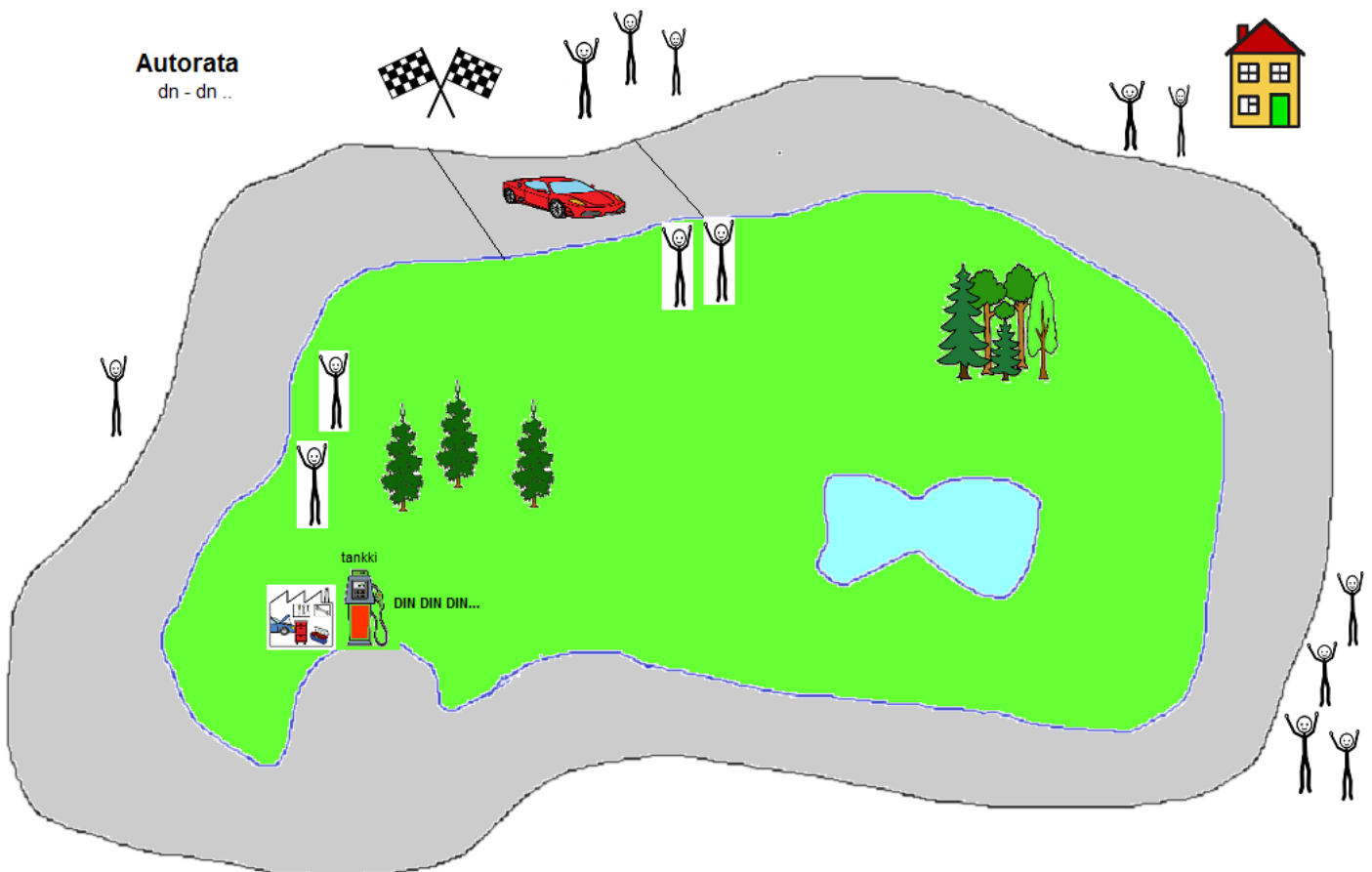
Joskus R-täry on helpompi löytää selällään maaten.

HARJOITTELE AUTOJEN KÄYNNISTÄMISTÄ:

D’N - D’N - D’N - D’N - D’N DRN - DRN - DRN - DRN - DRN DRN - DRRRRRRRRRRRRRRRRRN

Aja autorataa DN-tavulla tai R-täryllä:

5. R:n käyttäminen harjoittelutilanteissa

Keksikää pelejä, leikkejä ja tilanteita, joissa voitte tehdä R-täryä (esim. muistipeli, noppapelit).

R:n käyttäminen tavuissa

Ennen sanoihin siirtymistä, R-äännettä kannattaa harjoitella tavuissa. Tarvittaessa kannattaa käyttää D:tä tai N:ää apuäänteenä.

Murise niin kuin karhu tai tiikeri:

DRAA
DRREE
DRRII
DRROO

AADRRR
EEDRRR
IIDRRR
OODROO

ADRAA – EDREE – IDRRII – ODROO
ANRAA – ENREE – INRII – ONROO

R:n käyttäminen sanoissa

Kun täry onnistuu tavuissa, kokeillaan R:ää sanoissa.

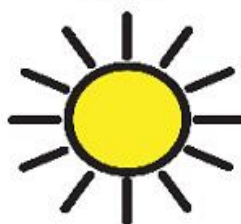
rusetti

raha

aurinko

reppu

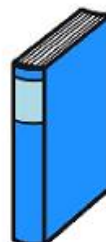
robotti

karkki

kirja

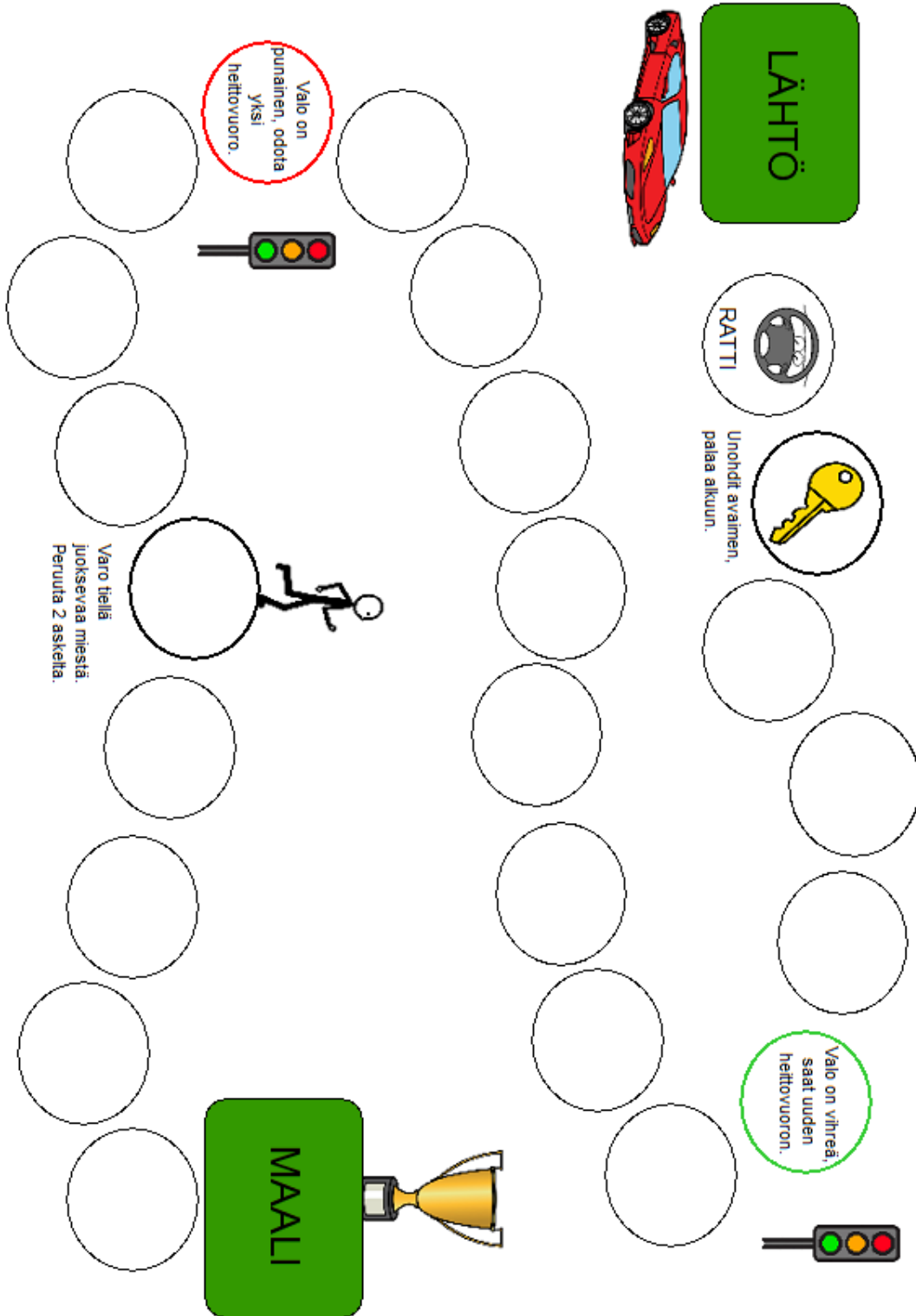

koira

Sanoja voi helpottaa pompottelun avulla (esim. dn dn drusetti, dn dn draha, ad ad audrinko).

Keksikää yhdessä lisää sanoja, joissa on R-äänne, ja tehkää oma pelilauta:

Valo on punainen, odota yksi heittovuoro.

Valo on vihreä, saat uuden heittovuoron.

Varo tiellä juoksevaa miestä. Peruvia 2 askelta.

RATTI

Unohtit avaimen, palaa alkuun.

LÄHTÖ

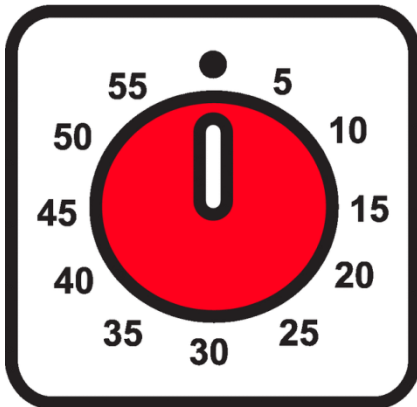
MAALI

R:n käyttäminen spontaanissa puheessa

Oikea R-äänne ei yleensä siirry puheeseen ilman harjoittelua. Käyttöönotto tapahtuu vähitellen ja vaatii lapselta keskittymistä puheeseen.

R:n vakiinnuttamista puheeseen voi harjoitella seuraavin keinoin:

1. Lapsi toistaa aikuisen perässä pienen hetken R-sanoja (ks. peli sivulla 7), mieluiten pari kertaa päivässä. Myöhemmin voidaan kokeilla R-lauseita.
2. Lapsi nimeää itsenäisesti R-sanoja esimerkiksi kuvakirjoista tai pelikorteista. Harjoituksia voi helposti ujuttaa kotoa löytyviin peleihin ja leikkeihin (esim. Alias, muistipelit, noppapelit).
3. Sovitaan, että lapsi käyttää uutta R:ää vapaassa puheessa esimerkiksi keskustelun, pelaamisen tai leikin aikana. Aluksi uutta R:ää käytetään noin 10 minuutin ajan, jolloin aikuisilla on lupa korjata lapsen sanoessa äänteen väärin. Harjoittelu-aikaa pidennetään päivittäin.

Apuna voi käyttää munakelloa:

Ajasta munakelloon harjoittelu-aika (esim. 10 min). Kun aika on kulunut, lapsen puhetta ei saa enää korjata.

tai

R-korttia:

R-kortin ollessa näkyvillä lapsen puhetta saa korjata. Kun kortti laitetaan pois, lapsi saa käyttää vanhaa R-äännettä.

MUKAVIA HARJOITTELUTUOKIOITA! INTOA JA ILOA OPPIMISEEN!

Eksoten puheterapeutit

ps. Eksoten lasten puheterapeuteilta voi pyytää lisää vinkkejä ja harjoituksia (Lasten ja nuorten kehitykselliset palvelut, puheterapia)